

Ouderenrechten

Voor de initiatiefgroep OUDERENRECHTENCOMMISSARIAAT:

Tarsi Windey
Mie Moerenhout

Begripsomschrijving van ouderenrecht

Het geheel van de rechtsregels die de rechten en plichten van ouderen beogen te vrijwaren, te bevorderen en te ontwikkelen met het oog op de ontwikkeling van de zelfbeschikking, het welzijn en de ontplooiing van ouderen.

Yves Stevens, 1993

Rights of Elders

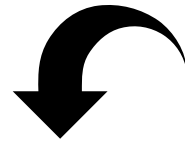
1. Right to Life
2. Right to Liberty
3. Right to security
4. Right to healthcare
5. Right to an adequate standard of living
6. Right to non-discrimination
7. Right to participation
8. Right to be free from torture or cruel, inhuman or degrading treatment

Ouderenrechten

Ze zijn er niet!!!

Maar ouderen hebben dezelfde rechten als alle andere volwassen burgers

MENSENRECHTEN – Universele Verklaring van de Rechten van de Mens

niet-discriminatie o.b.v. leeftijd
recht op sociale zekerheid
sociale rechten erkennen en beschermen

=> OK zo? Voldoende?

=> Waarom toch de vraag naar een apart kader?

Situatie in WZC én meer...

- Leeftijdsdiscriminatie & ageism
vb.: op de arbeidsmarkt
vb.: minder ondersteuning voor 65-plussers die handicap oplopen
vb.: stijging verzekeringspremies op oudere leeftijd
vb.: levenslang leren gericht op -65 jaar
- Digitaliseringsrace geeft uitsluiting (dwingt tot afhankelijkheid)
- Openbaar vervoer vnl. gericht op werkenden en schoolgaanden
- (on)Betaalbaarheid van de zorg en residentiële zorg
- Kwaliteit van zorg: betutteling – gebrek aan tijd – te oud voor behandeling – ...
- Onvoldoende participatie gegarandeerd => onmondigheid – passiviteit
- Ouderenmis(be)handeling
- ...

Rechtscherming nodig voor alle levensaspecten van ouderen
Specificiteit

DISCRIMINATIE van OUDEREN

Begint bij het **beeld** over ouderen & ouder worden

Negatief: achteruitgang, ziek worden, zorgbehoevend, kosten veel (pensioen en zorg)... het leven is niet meer de moeite

Vooroordelen: kunnen niet leren, oubollig, slechte chauffeurs, vergrijzing is een probleem, ...

Stereotyperend: ouderen zijn traag en krom, klagers, kunnen niet meer veranderen, passief, seksloos, zijn eenzaam, ...

LEEFTIJDSDISCRIMINATIE is discriminatie louter op basis van leeftijd

AGEISM

‘Ageism’ is een sociale constructie die de ouderen systematisch op een stereotype en negatieve manier portretteert.

Terminologie

Media

Reclame

Onderwijs

Politiek

Voeding generatieconflict

STEREOTYPEN

Werken versterkend

=> worden algemeen beeld

Leiden naar verwachting

=> negatieve verwachting bij het ouder worden

=> self fulfilling prophecy

Leiden naar mentale en fysieke stress

Ondermijnen de autonomie en het zelfbeeld

BEELDVORMING: zeer belangrijk!!!

REALISTISCH

DIVERSITEIT zien – uniciteit van elke oudere persoon

ACTIEF laten zijn – ACTIVITEIT zien

Merendeel ZELFSTANDIG en THUISWONEND

ECONOMISCH BELANG: consumeren, actief op arbeidsmarkt, vrijwilligerswerk, mantelzorg, engagementen allerhande

NUANCEREN

VOLWAARDIGE PLAATS in maatschappij geven

Waar kunnen ouderen met klachten terecht als rechten niet gerespecteerd worden, bij discriminatie?

- UNIA
- Vlaams Gelijkekanseninstituut (gepland)
- Federaal mensenrechteninstituut (FIRM) (in oprichting)
- Vlaamse ombudsdienst
- Woonzorglijn
- Zorginspectie
- Vlaams Meldpunt voor Klachten binnen Welzijn en Zorg (gepland)
- Hulplijn geweld, misbruik en kindermishandeling - 1712
- Brussels Meldpunt Ouderenmis(be)handeling
- Federale Ombudsdienst Rechten van de Patiënt
- Verenigingen van mantelzorgers
- Interne ombudsfunctie of klachtenorgaan (de zorgkassen, de mutualiteiten, ziekenhuizen, de geestelijke gezondheidszorg, de provinciale raden van de orde der artsen, ...)
- Specifieke ombudsdiensten: de Ombudsdienst Pensioenen, de Ombudsdienst Energie, de Ombudsdienst voor de Treinreizigers, de Ombudsdienst voor Telecommunicatie, Ombudsfin voor de financiële sector, de Fiscale bemiddelingsdienst, de Hoge Raad voor Justitie, ...

**VERSNIPPERD - ouderen vinden de weg niet
- beperkte focus op ouderen**

Nood aan een EEN HERKENBAAR AANSPREEKPUNT

OUDERENRECHTENCOMMISSARIS

Steunt de ouderen en hun familie of vertrouwenspersoon om op te komen voor hun rechten

Specifiek en uitsluitend gericht op ouderen

Voor individuele klachten

Voor klachten van/over ouderenorganisaties, instellingen, overheid, administratie

Werkt samen met en ondersteunt andere organisaties

Functies ouderenrechtencommissariaat

Uitgangspunt: MENSENRECHTEN
(bij gebrek aan specifieke ouderenrechten)

- Ombudsdienst
- Controle- en auditfunctie
- Burgerlijke partijstelling
- Beleidsadvisering, enkel op het vlak van rechten van ouderen
- Kenniscentrum rond rechten van ouderen

Complementaire werking aan de Vlaamse Ouderenraad

PETITIE

Als je akkoord bent

voer dan mee het pleidooi
voor een ouderenrechtencommissaris
die samen met de ouderen
opkomt voor hun rechten
en op onafhankelijke basis werkt

Er beweegt wel wat

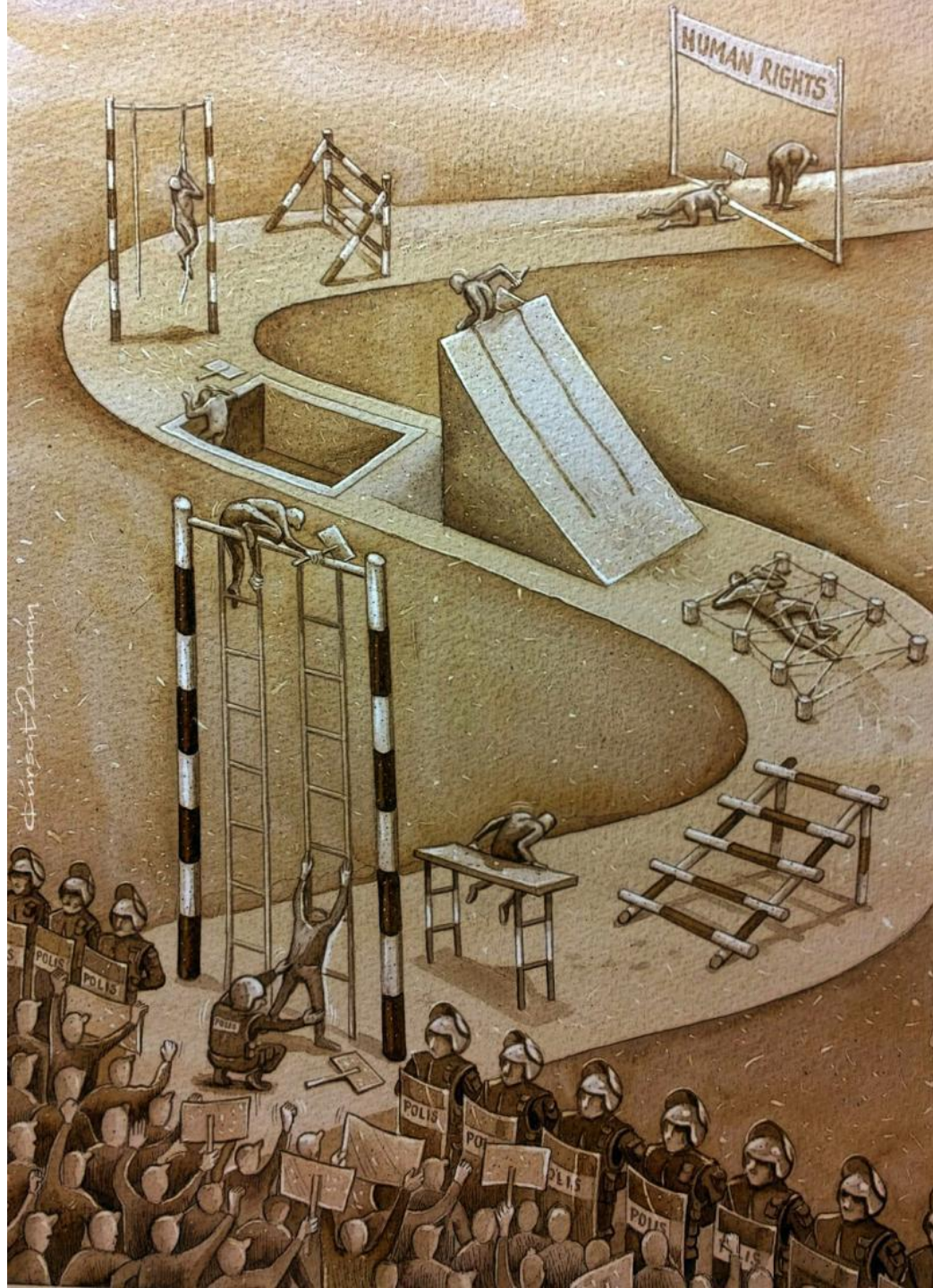
Januari 2022

Hoge Commissaris voor Mensenrechten van de VN

"Het huidige internationale kader biedt een gefragmenteerde en inconsistente dekking van de mensenrechten van ouderen in wet en praktijk. Er moet snel worden gewerkt aan de ontwikkeling en goedkeuring van een coherent, alomvattend en geïntegreerd mensenrechtenkader voor ouderen, de zorgen van ouderen over het werk van bestaande mechanismen."

Ouderen in Europa eisen dat de EU en haar lidstaten het voortouw nemen bij een nieuw VN-verdrag om onze rechten op oudere leeftijd en op alle terreinen van het leven te beschermen.

Maar lang proces

Leven, wonen en zorg van ouderen thuis en in WZC

1. Maatschappelijke context

- Ageism (vooroordelen, stereotypering, discriminatie...)
- “Nieuwe” demografische evoluties
- Taboes rond afhankelijkheid en zorg, ouder worden, laatste levensfase
- ...

2. Tot 2020

- Wonen en welzijn: decennialange verantwoordelijkheid van Vlaanderen
- Zorg: overgangperiode van 8 jaar van Federaal naar Vlaams niveau (uitz. = thuisverpleging, huisartsen, farma..) = hiaten
- Commercialisering en privatisering: een Vlaamse gouden tijd
- Infectiebestrijding onderontwikkeld
- “Zwakke” deskundigheidsmix versus buitenmaatse engagementen

3. Corona/Covid 2020

de ontdekking van de Ouderenzorg

- Paniek en chaos
- Voorrang acute zorg + rantsoenering
- Scherpe diagnose, grote drama's, media-vergrootglas
- Uit balans: "veiligheid" versus individuele levenskwaliteit
- Ondraaglijk hoge menselijke kost
- Niet respecteren van mensenrechten, patiëntenrechten, ouderenrechten:
- Zwakke risicogroepen onbeschermd, (nog) geen verhaal
- Werkingsprincipes woonzorgdecreet: mooi, maar geen afdwingbare garanties.
Klachtenbeleid en Zorginspectie: totaal onaangepast

4.TOEKOMST: Ouderen en warme zorg

- Quid volgende pandemie of andere onvoorziene 'aardschok'
- De tijd dringt bij de oudste ouderen
- Thuiszorg niet idealiseren – woonzorgcentra niet diaboliseren
- Ouderenzorg
  - = lokaal
  - = participatie
  - = verankerd in een goede woon-en leefomgeving
  - = mantelzorg primeert, professionele zorg compenseert
  - = verbondenheid
  - = intergenerationeel
  - = tijdig voorbereid?
  - = respect en afdwingbare ouderenrechten (zelfbeschikking, waardigheid, integriteit.. in crisissituaties)

Inspirerende literatuur

- J.P. Van Bendegem, **Wijs Grijs & puber**, Uitg. ASP (2020)
- A. Peuteman, **Grijsgedraaid**, Uitg. Vrijdag (2019)
- A. Peuteman, **Verplant**, Uitg. Vrijdag (2020)
- P. Dedecker e.a., **Ouder worden op het Vlaamse platteland**, Uitg. Garant (2018)
- L. Dedonder e.a., **Lokaal samenwerken in zorgzame buurten**, KBS, Brussel (2021)
- www.zorgzamebuurten.be
- C. De Stoop, **Hemelrijk**, Uitg. Bezige Bij (2022)
- V. Baert en D. Duppen: **Ageism**, 2020
https://sociaal.net/achtergrond/ageism/?fbclid=IwAR1pM6YVARaySS8ho9UxbYdpaM7qK7zOMMcULjhbpQd8R8rFFDqC6u4Q_CI